

”Jag kan nästan tycka att ibland känns det som att en vuxen röst kan nästan vara hundra små barnröster.”

- Barnkonsekvensanalys av socialnämndens förslag till inriktning, mål och ekonomi 2024

Citaten som ger namn åt denna barnkonsekvensanalys fortsätter: ”Ja, för att man lyssnar mer på de vuxna...”. Citatet är från ett barn som tillfrågades om sina åsikter om barns delaktighet och inflytande vid kommunala beslut i Barnombudsmannens rapport 2022. Socialförvaltningens inriktning, mål och ekonomi påverkar i stor utsträckning barns rättigheter. Denna barnkonsekvensanalys syftar därför till att utreda hur kommande års förslag till inriktning, mål och ekonomi kan komma att påverka hur barns rättigheter får genomslag i socialförvaltningens verksamhet. Med anledning av att en barnkonsekvensanalys har upprättats särskilt inför nämndens beslut om budget för 2024 kommer denna analys fokusera på nämndens inriktning och mål.

Barnkonsekvensanalysen har genomförts av barnrättsstrategerna Frida Andersson och Christopher Zaar, på uppdrag av socialdirektören.

Berörda barn och deras åsikter

Förvaltningens förslag på inriktning, mål och ekonomi 2024 innebär förändringar i nämndens arbete och berör direkt alla barn som är, eller kan komma att bli, aktuella för utredning eller insatser inom socialnämnden i Helsingborgs ansvarsområde. Vidare berörs indirekt barn till föräldrar eller andra närstående vuxna som erhåller insatser från socialförvaltningen. Inga barn har hörts av socialförvaltningen inom ramen för denna barnkonsekvensanalys utan den grundas istället på Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 19¹ där man konsulterat 2693 barn från 71 länder i fråga om offentlig budgetering. Vidare har barns åsikter inhämtats från Barnombudsmannens rapport *Blir det någon skillnad – Eller säger vi det här helt i onödan?*². Inom ramen för rapporten har drygt 250 barn i åldrarna 6–15 år delat med sig av sina tankar och erfarenheter om hur de upplever sin möjlighet till delaktighet och inflytande i sin hemkommun. De tillfrågade barnen från rapporten och den allmänna kommentaren framförde bland annat följande:

¹ Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 19 (2016) om offentlig budgetering för förverkligandet av barns rättigheter (artikel 4).

² Barnombudsmannens rapport 2022 *Blir det någon skillnad – Eller säger vi det här helt i onödan?* som bland annat tar upp barns delaktighet vid kommunala beslut.

"Det är ju saker som påverkar oss. För vi barn är också många, så vi borde ändå kunna vara en del av den här procenten som påverkar."

"Att satsa på våra familjer är också ett viktigt sätt att trygga våra rättigheter."

"Det är ju mer saker som liksom bestäms åt oss och sen måste vi bara anpassa oss efter det."

Aktuella bestämmelser

Barnkonventionens grundprinciper regleras i artikel 2, 3, 6 och 12 och är vägledande för hur konventionens samtliga artiklar ska tolkas och tillämpas. Förbudet mot diskriminering framgår i artikel 2 och innebär att inga barn får diskrimineras på någon grund. Vid verksamhetsplanering innebär diskrimineringsförbudet att vissa grupper av barn inte får diskrimineras i verksamhetsplaneringen och budgetbeslut. För att uppnå faktisk jämlikhet bör de grupper barn som kvalificerar sig för särskilda åtgärder identifieras för att verksamhetens mål, planering och budget ska kunna anpassas så att åtgärderna kan genomföras. Artikel 2 utesluter inte positiv särbehandling av dessa grupper.

Principen om att barnets bästa ska beaktas särskilt vid åtgärder som rör barn regleras i artikel 3 i barnkonventionen. Artikel 6 fastslår barns rätt till liv, överlevnad och utveckling. Barnrättskommittén konstaterar att satsningar på barns utveckling den tidiga barndomen leder till positiva effekter för barns förmåga att utöva sina rättigheter, bryter fattigdomsspiraler, och skapar stora ekonomiska vinster på sikt.³

Barns rätt till delaktighet och inflytande regleras i artikel 12 och innebär att barn har rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör dem.

Utöver grundprinciperna i barnkonventionen är artikel 4 central i fråga om verksamhetens inriktning, mål och ekonomi. Artikel 4 innebär att konventionsstaterna har en skyldighet att vidta alla lämpliga åtgärder för att genomföra barns rättigheter enligt barnkonventionen. I fråga om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter ska konventionsstaterna till fullo utnyttja sina tillgängliga resurser för att vidta sådana åtgärder. För socialnämndens del innebär dessa bestämmelser att nämndens verksamhet ska ha en god kvalitet och att skattemedel ska användas på bästa möjliga sätt för att barns rättigheter ska få genomslag.

Även barnkonventionens artikel 5, 7, 9 och 18 är av vikt för denna barnkonsekvensanalys. Artikel 5 reglerar föräldrars och vårdnadshavares ansvar för barns uppfostran och utveckling. Artikel 7 och 9 fastslår barns rätt att få omvårdnad av sina föräldrar och att inte skiljas från sina föräldrar förutom när det är nödvändigt för barnets bästa. Artikel 18 förtydligar att föräldrar eller andra vårdnadshavare har huvudansvar för barnets uppfostran, men med statens stöd. Det är socialnämndens uppdrag att ge föräldrar eller andra vårdnadshavare förutsättningar att ta ansvar för barns uppfostran, utveckling och rättigheter det stöd de kan behöva för att göra detta.

³ Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 19 (2016) om offentlig budgetering för förverkligandet av barns rättigheter (artikel 4), punkt 49-51.

Slutligen aktualiseras särskilt barns rätt till skolgång enligt artikel 28 och 29. Genom artikel 28 erkänns barns rätt till utbildning. Vad barnets utbildning ska syfta till behandlas i artikel 29 och kan förklaras som en vidareutveckling av artikel 6 då den uttrycker på vilket sätt utbildningen ska bidra till barnets utveckling.

Socialnämndens förslag till inriktning och mål 2024

Socialnämndens inriktning för 2024 beskrivs sammanfattningsvis enligt följande: Socialnämnden ska arbeta för trygghet och att barn och unga ska lyckas i **skolan** genom tidigt, förebyggande och effektivt stöd till barn och deras familjer. Vidare betonas vikten av samverkan med civilsamhället och andra aktörer samt att stödet ska utvecklas genom invånarnas delaktighet och medskapande.

Socialnämndens mål för 2024 är:

1. Under 2024 ska antalet insatser utan föregående individuell behovsprövning öka med minst 25 % till mer än 3700 insatser per år.

Målet syftar till att möta invånarnas behov tidigare och med lätt tillgängliga förebyggande insatser för att effektivt ge förutsättning för förbättrade livsvillkor. Invånarna ska därför i högre utsträckning erbjudas sociala tjänster utan föregående behovsprövning när så är möjligt.

2. Elevers närvaro ska öka under mandatperioden. Målet för 2024 är att andelen med mer än 15 % frånvaro, så kallad hög frånvaro, ska minska med 20 % hos dem som tar del av sociala tjänster.

Mot bakgrund av att en lyckad skolgång är en angelägen skyddsfaktor mot utanförskap och arbetslöshet är det viktigt att öka närvaron så att fler barn lyckas i skolan. Målet att skolnärvaron ska öka är gemensamt med Barn- och utbildningsnämnden och ska i nämnden utföras inom ramen för de sociala tjänsterna.

Analys och bedömning av barnets bästa

Förebyggande insatser och trygghet

Formerna och omfattningen av föräldrastödet som ges av kommuner omfattas av den kommunala beslutskompetensen och kan därför skilja sig åt beroende på i vilken kommun man bor. Enligt SOU 2020:63 blir uppfyllelsen av åtagandet i artikel 18.2 därför främst en fråga om hur bestämmelserna om stöd tillämpas och hur stödet ser ut i praktiken.⁴ Nämndens förslag till inriktning präglas av en tydlig prioritering av förebyggande arbete och insatser i hemmiljön i ärenden som rör barn. Vidare prioriteras en ökad tillgänglighet till verksamhetens förebyggande insatser. Barnrättskommittén lyfter särskilt fram vikten av tidiga insatser i de allmänna kommentarerna⁵. Enligt Barnrättskommittén leder satsningar på tidiga och förebyggande åtgärder till positiva effekter för barns förmåga att utöva sina rättigheter och skapar ekonomiska vinster på sikt. Det är positivt utifrån ett barnrättsperspektiv, i synnerhet artikel 5, 7, 9 och 18, att barn kan få stöd på hemmaplan i ett tidigare skede istället för att behöva lyftas från sin familj och

⁴ SOU 2020:63 *Barnkonventionen och svensk rätt*, sida 769 f.

⁵ Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 19 (2016) om offentlig budgetering för förverkligandet av barns rättigheter (artikel 4), punkt 49-51.

hemmiljö för att få behövlig vård. Inriktningen mot, och målet att utveckla, förvaltningens förebyggande insatser till barn och familjer får därför anses vara mycket väl förenligt med nämnda artiklar samt i förlängningen barns rätt till liv, överlevnad och utveckling enligt artikel 6 barnkonventionen. Det ska poängteras att artikel 6, tillsammans med skyddsartiklarna i barnkonventionen, även inbegriper en rätt till skydd och det är därför positivt att man i inriktningen lyfter vikten av arbetet för barn och ungas rätt att få växa upp under trygga förhållanden.

En lyckad skolgång

Enligt forskning har en lyckad skolgång visat sig vara en starkt skyddande faktor när det gäller barns framtida psykosociala utveckling.⁶ Ansvar för att skolplikten fullgörs delas av vårdnadshavare, kommunen och huvudmannen. Nämndens mål att elever med hög frånvaro ska få en ökad skolnärvaro genom sociala tjänster stärker barns rätt till skolgång men även i förlängningen barns rätt till optimal utveckling och bästa möjliga hälsa. Målet kan betraktas som en positiv särbehandling i enlighet med artikel 2 barnkonventionen som riktar sig särskilt till målgruppen barn med ett särskilt behov av stöd för att få sin rätt till skolgång tillgodosedd. Diskrimineringsförbudet hindrar inte att vissa grupper av barn med särskilda behov av insatser identifieras och prioriteras i verksamhetsplaneringen.

Samverkan och invånares delaktighet

Att i inriktningen betona vikten av att utveckla socialnämndens stöd genom invånarnas delaktighet och medskapande uppfyller de åtaganden som följer av artikel 12 om barns rätt att uttrycka sig, och få sin åsikt beaktad, i åtgärder och beslut som rör dem. Barn är experter på sin situation och det är därför angeläget att göra dem delaktiga i förflyttningen mot sociala tjänster och vad gäller målet om en ökad skolnärvaro.

Utifrån ett barnrättsperspektiv är det särskilt positivt att man i inriktningen fokuserar på samverkan och att målet om skolnärvaro är gemensamt med Barn- och utbildningsnämnden. Barnkonventionen förmedlar en helhetssyn på barnet. Samtliga artiklar hänger samman och förutsätter varandra. Ansvar för barns levnadsvillkor och säkerställandet av deras rättigheter är fördelat mellan statliga, regionala och kommunala myndigheter. Samverkan är därför en förutsättning för att möjliggöra en helhetssyn på barnet. I Sveriges strategi för att stärka barns rättigheter lyfts särskilt vikten av kommunala myndigheters samverkan som exempelvis kan handla om samverkan kring utsatta barn eller barn med särskilda behov.⁷ Det gemensamma målet med Barn- och utbildningsnämnden är ett mycket bra exempel på sådan samverkan.

Sammantaget bedöms förslaget till inriktning, mål och ekonomi 2024 vara förenligt med barnets bästa enligt artikel 3 barnkonventionen.

⁶ Socialstyrelsens handbok *Placerade barn och unga*, sida 57.

⁷ Prop. 2009/10:232 *Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige*, sida 16.